

รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF

Community Participatory Research Process Model for Curriculum
Development of Early Childhood Schools Focusing on Local knowledge to
Develop EF Brain Skills

มนัส จันทรพงษ์¹

Manus Chanpoung

Received: March 13, 2024

Revised: May 26, 2024

Accepted: May 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนารูปแบบ 2) สร้างและพัฒนารูปแบบ 3) นำรูปแบบไปทดลองใช้ และ 4) ศึกษาประสิทธิผลรูปแบบ ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสานวิธีพหุระยะ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษา วิเคราะห์เอกสารงานวิจัย การศึกษาบริบทชุมชน ศึกษาความต้องการชุมชน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 200 คน การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยตัวแทนแกนนำผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 15 คน ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน การประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบไปใช้ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 17 คน ครูปฐมวัย จำนวน 6 คน นักเรียน จำนวน 60 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ข้อมูลบริบทชุมชนสามารถนำมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น จำนวน 6 หน่วยการจัดประสบการณ์ มีค่าความเหมาะสมสอดคล้อง IOC เท่ากับ 1.00 2) รูปแบบ คือ PHRAE Model ประกอบด้วย P : Participation by People, H : Heading for

¹ วิทยาลัยชุมชนแพร่; Phrae Community College

Corresponding author, e-mail: kookmanus@phrcc.ac.th

Early Childhood, R : Resources and Materials, A : Active Learning และ E : Executive Functions (EF) 3) การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ประเมินสามารถส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 81.21 และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สาระท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 81.15 4) การประเมินพัฒนาทักษะสมอง EF นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมประสบการณ์หลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสาระท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47

คำสำคัญ: กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย, ทักษะสมอง EF

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the basic information of the development of the model; 2) to create and develop the model; 3) to take the model for a test run; and 4) to study the effectiveness of the model. This was a mixed methods research, collecting qualitative and quantitative data by studying the basic data from the study, analyzing the research documents, studying the community context, studying the community needs, the current conditions, and the desired conditions from 200 stakeholders, a participatory workshop by 15 stakeholder leaders, examining the learning management model by 5 experts, and assessing the feasibility and usefulness of the model implementation by 17 stakeholders, 6 early childhood teachers, and 60 students. The research results found that 1) community context data can be used to develop a local curriculum for early childhood schools, consisting of 6 units of experience management, with a suitability value consistent with the IOC of 1.00, 2) the model was the PHRAE Model, consisting of P: Participation by People, H: Heading for Early Childhood, R: Resources and Materials, A: Active Learning, and E: Executive Functions (EF), 3) the implementation of the curriculum for trial and evaluation can promote the development of all 4 aspects of early

childhood children, with an overall score of 81.21 percent and a positive attitude towards learning local knowledge, with a score of 81.15 percent, 4) the assessment of EF brain skills development in third-year kindergarten students by organizing activities and experiences of local curriculum schools was significantly higher than the 80 percent criterion at a statistical significance level of .05. The feasibility aspect was at the highest level, with a mean score of 4.72 and a standard deviation score of 0.63, and the usefulness aspect was at the highest level. The mean was 4.77 and the standard deviation was 0.47.

Keywords: Participatory Research Process, Community Participation, Curriculum Development, Early Childhood, EF Brain Skills

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะกระบวนการในศตวรรษที่ 21 และพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกวัยทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เด็กปฐมวัยพัฒนาตามความพร้อมให้เต็มความสามารถ มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ได้ระบุแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 5 ไว้ว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) ให้มารดาได้รับการดูแลในระหว่างตั้งครรภ์เพื่อให้บุตรที่อยู่ในครรภ์มีสุขภาพและพัฒนาการที่ดี 2) ให้เด็กปฐมวัยอยู่รอดปลอดภัยและได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากการล่วงละเมิดไม่ว่าในทางใด 3) ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยเพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลและความต้องการจำเป็นพิเศษ 4) สร้างคุณลักษณะให้เด็กปฐมวัยมีอุปนิสัยดี มีคุณธรรม มีวินัย ใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถซึมซับสุนทรียในวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ 5) บ่มเพาะเจตคติของ เด็กปฐมวัยให้เคารพคุณค่าของบุคคลอื่น มีจิตวิญญาณการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอภาคและมี

จิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก 6) ให้ผู้ดูแลเด็กปฐมวัยได้รับความรู้ทักษะเจตคติที่ดีในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยในปัจจุบันต้องดำเนินไปภายใต้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561) ได้กำหนดหลักการสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ไว้ว่าในการจัดการศึกษาปฐมวัยซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์ให้เด็กอายุ 3-6 ปีจะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา ส่งเสริมพัฒนาการ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้เรียนรู้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาสมอง หากสมองได้รับการกระตุ้นและพัฒนาอย่างถูกวิธีในช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสมจะทำให้พัฒนาการทุกด้าน เป็นรากฐานของชีวิตอันมั่นคงเด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ Executive Functions หรือ EF แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มทักษะ คือ 1) กลุ่มทักษะพื้นฐาน 2) กลุ่มทักษะกำกับตนเอง และ 3) กลุ่มทักษะปฏิบัติ ดังนั้น ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เนื่องจากช่วยให้เด็กปฐมวัยมีความจำที่ดี มีสมาธิจดจ่อ สามารถทำงานต่อเนื่องได้จนสำเร็จ รู้จักวิเคราะห์วางแผนงานเป็นระบบลงมือทำ นำประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ นอกจากนี้ ยังสามารถปรับตัวเปลี่ยนความคิดเมื่อสถานการณ์เปลี่ยน สามารถคาดการณ์ ผลการกระทำและเลือกว่าต้องทำอะไรจึงจะประสบความสำเร็จในการเรียน ทบทวนสิ่งที่ผิดไปแล้วนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป มนุษย์เราทุกคนใช้ทักษะสมอง EF ในชีวิตอยู่ตลอดเวลา เป็นทักษะในการดำเนินชีวิตให้เป็นปกติ ใช้ในการตัดสินใจเพื่อจัดการกับปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วแก้ไขให้ลุล่วง ทำให้ชีวิตเดินหน้าไปได้ และเป็นทักษะที่เราใช้ในการจัดการกับการเรียนรู้ เมื่อพบกับประสบการณ์ใหม่ ๆ และใช้ในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเองและต่อสังคม ปรับปรุงจากสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น (สุภาวดี หาญเมธี, 2562)

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และมาตรฐานการศึกษาของชาติ อีกทั้งครอบคลุมองค์ความรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560) และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพิษณุโลก รอบที่ 4 (พ.ศ.2559-ปัจจุบัน) จำนวน 228 ศูนย์ เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 178 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 78.07 ที่เข้ารับการประเมิน และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอก ด้านครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่น

เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย จะเป็นเรื่องการจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 ครูจะต้องมีกระบวนการการจัดทำหลักสูตรสู่แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างหลากหลาย โดยใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถมีทักษะชีวิตเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF
3. เพื่อนำรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ไปทดลองใช้
4. เพื่อศึกษาประสิทธิผลรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีพหุระยะ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF

1. ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ทฤษฎี เอกสารงานวิจัย หนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ที่เน้นสาระท้องถิ่น และทักษะสมอง EF

2. การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ บริบทศักยภาพชุมชนในพื้นที่ ขั้นตอนนี้กำหนดพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เข้าใจและได้ข้อมูลบริบทศักยภาพที่เป็นภาพรวมของชุมชน โดยผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงพื้นที่อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ มีสถานศึกษาปฐมวัยที่สามารถเข้าร่วมการวิจัย ศักยภาพของพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ มีความสะดวกด้านการคมนาคม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้รู้ ภูมิปัญญา ในชุมชนจำนวน 14 คน โดยเทคนิคการสโนว์บอล (Snowball Technique) และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทางด้านกายภาพ ชีวภาพ

สังคม และเศรษฐกิจ นอกจากนี้ได้ศึกษาข้อมูลทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ของชุมชนเทศบาล ตำบลเด่นชัย และ ข้อมูลของอำเภอเด่นชัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3. ศึกษาความต้องการชุมชน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากผู้มีส่วนได้เสีย ในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการกับผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 200 คน และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop) ตัวแทนแกนนำผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 15 คน จำนวน 4 ครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ผู้นำส่วนปกครองท้องถิ่น ผู้รู้ ภูมิปัญญา ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF

1. จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop) ตัวแทนแกนนำผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงข้อมูลที่จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสียก่อน การวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนประชุมปรึกษาหารือระดมความคิด กับคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ครูของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัย จำนวน 20 คน อาจารย์พิเศษสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ร่วมพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ เกี่ยวกับความรู้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น สถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัย ระดับชั้นอนุบาล 3 โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรพัฒนาขึ้น ให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ วิพากษ์ ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

2. พัฒนารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF โดยการสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ไปทดลองใช้

1. พัฒนาผู้มีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัยด้วยกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดประสบการณ์หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเพื่อเน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนา

ทักษะสมอง EF ครูปฐมวัย จำนวน 10 คน มีผู้ปกครอง จำนวน 60 คน แกนนำชุมชนเข้าร่วม จำนวน 30 คน

2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ไปทดลองใช้กับโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลเด่นชัย สังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัย ดำเนินการในปีการศึกษา 2565 นำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่นไปทดลองใช้ และการดำเนินงานตามแผนงานการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ครูผู้สอน วิทยากรท้องถิ่น นำหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนปฐมวัย สถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัย ระดับชั้นอนุบาล 3 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 60 คน ครู 6 คน โดยผู้วิจัยสังเกตการณ์ประสานงาน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเตรียมความพร้อมและการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาประสิทธิผลรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF

1. ประเมินพัฒนาทักษะสมอง EF ประกอบด้วย กลุ่มทักษะพื้นฐาน 1) ความจำที่นำมาใช้งาน 2) การยับยั้งชั่งใจ-คิดไตร่ตรอง 3) การยืดหยุ่นความคิด กลุ่มทักษะกำกับตนเอง 4) การจดจ่อใส่ใจ 5) การควบคุมอารมณ์ 6) การประเมินตัวเอง กลุ่มทักษะปฏิบัติ 7) การริเริ่มและลงมือทำ 8) การวางแผนและการจัดระบบดำเนินงาน 9) การมุ่งเป้าหมาย กับเด็กปฐมวัยที่ได้ผ่านการจัดประสบการณ์ด้วยหลักสูตรที่เน้นสาระท้องถิ่น จำนวน 60 คน

2. ประเมินความพึงพอใจจากครูปฐมวัยที่นำหลักสูตรหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น จำนวน 6 แผนการจัดประสบการณ์หลังนำไปทดลองใช้

3. ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussions) เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มเริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการวิจัย ร่วมกันหาข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 17 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF พบว่า

1.1 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาบริบทศักยภาพชุมชนในพื้นที่ 2) ศึกษาความต้องการชุมชน และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop) 3) จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน 4) ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น และ 5) การถอดบทเรียนร่วมกันกับชุมชน เนื้อหาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสาระท้องถิ่น ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้ 1) สถานที่ 2) อาหาร 3) ผลิตภัณฑ์ในชุมชน 4) แหล่งธรรมชาติ 5) ประเพณี และ 6) อาชีพ ทักษะสมอง EF มีจำนวน 9 ทักษะ ใน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มทักษะพื้นฐาน 1) ความจำที่นำมาใช้งาน 2) การยับยั้งชั่งใจ-คิดไตร่ตรอง 3) การยืดหยุ่นความคิด กลุ่มทักษะกำกับตนเอง 4) การจดจ่อใส่ใจ 5) การควบคุมอารมณ์ 6) การประเมินตัวเอง กลุ่มทักษะปฏิบัติ 7) การริเริ่มและลงมือทำ 8) การวางแผนและการจัดระบบดำเนินงาน และ 9) การมุ่งเป้าหมาย

1.2 การสำรวจลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลของชุมชนเทศบาลตำบลเด่นชัย และ ข้อมูลของอำเภอเด่นชัย มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทางด้านกายภาพ ชีวภาพ สังคม และเศรษฐกิจ พบว่าชุมชนเทศบาลตำบลเด่นชัย ตั้งอยู่อำเภอเด่นชัย ซึ่งมีคำขวัญประจำอำเภอว่า “พระเจ้าแสนแค้นคู่บ้าน พระธาตุสุโทนคู้เมือง ประตูล้านนาลือเลื่อง ของพื้นเมืองไม้กวาด เด่นชัยสะอาดตา” เป็นอำเภอทางผ่านสำหรับการเดินทางไปยังจังหวัดภาคเหนือ ชุมชนเทศบาลตำบลเด่นชัย มีคมนาคมสะดวก มีรถไฟในการเดินทาง เป็นประตูสู่ล้านนา มีเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่ อาชีพท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อของจังหวัดแพร่ สภาพในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กำลังจะหมดไป ขาดการดูแล เอาใจใส่จากสังคม ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ความดีงามของบรรพบุรุษจะเลือนหายไป ขาดความภาคภูมิใจ ทำให้ขาดการดูแลรักษา ทรุดโทรม ถดถอย ขาดการให้ความสำคัญ และชุมชนไม่รักถิ่น การศึกษาข้อมูลทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยของชุมชนเทศบาลตำบลเด่นชัย และข้อมูลของอำเภอเด่นชัย พบว่า สถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัยมีศักยภาพความพร้อมอย่างมาก ทั้งทางด้านบุคลากรที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านปฐมวัย ผู้บริหารให้ความสำคัญสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา แต่ขาดความหลากหลายของ

หลักสูตรท้องถิ่น สำหรับใช้ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชน เด็กขาดการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทและสังคมที่เด็กได้อาศัยอยู่

1.3 ศึกษาความต้องการชุมชน ที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้สาระท้องถิ่น จากข้อมูลในอำเภอเด่นชัย โดยร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามศึกษาความต้องการ มีรายละเอียดดังนี้ ด้านสถานที่ พบว่า สถานีรถไฟ (86.40) ด้านอาหาร พบว่า ใส่อั่ว (79.60) หมูยอและแคบหมู (78.00) เท่ากัน ด้านผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น พบว่า ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่และไม้กวาด (83.00) ด้านแหล่งธรรมชาติ พบว่า ต้นสักเสาชิงช้า (76.40) ด้านประเพณีไหว้สาพระเจ้าแสนแซ่ (83.40) และด้านอาชีพ การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้สัก (77.81)

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF พบว่า

2.1 หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น ได้กำหนดรูปแบบให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 โดยเนื้อหาหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัย ระดับชั้นอนุบาล 3 อายุ 5-6 ปี โดยยึดหลักการแบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับพัฒนาการคุณลักษณะตามแต่ละช่วงอายุ ให้ได้มีโอกาสเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวออกไปหาสิ่งไกลตัว และเรียนรู้จากสิ่งที่ยังไปหาสิ่งที่ยาก มีจำนวน 6 แผนการจัดประสบการณ์ ได้ดังนี้ 1) สถานีรถไฟเด่นชัย 2) ของกินบ้านเฮา ใส่อั่ว หมูยอและแคบหมู 3) ผลิตภัณฑ์จากไม้กวาดและไม้ไผ่ 4) ต้นสักเสาชิงช้า 5) ไหว้สาพระเจ้าแสนแซ่ และ 6) การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้สัก และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกหน่วยการเรียนรู้

2.2 รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ผู้วิจัยได้สร้างเป็นรูปแบบ PHRAE Model ประกอบด้วย 1) P : Participation by People การมีส่วนร่วมของคณะบุคคลในการพัฒนา 2) H : Heading for Early Childhood การเลือกหัวข้อสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับช่วงวัย 3) R : Resources and Materials ใช้ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ สื่อวัสดุในชุมชน 4) A : Active Learning เรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประสบการณ์ตรงผ่านเล่น 5) E : Executive Functions พัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (EF) ของเด็กปฐมวัย

3. ผลการนำรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ไปทดลองใช้ พบว่า

3.1 การพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัย ด้วยนวัตกรรมหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ที่เน้นสาระท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF มีคะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม คะแนนหลังฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 83.17 ซึ่งครูปฐมวัยที่ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่ได้รับมอบหมาย การพัฒนาศักยภาพผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย การผลิตของเล่นด้วยวัสดุในท้องถิ่น ผู้ปกครองที่เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพ มีความพึงพอใจที่เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพ พบว่า ผู้ปกครองที่เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพ มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถสร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครองในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาเด็กปฐมวัย การพัฒนาศักยภาพชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรม อาสาสมัครอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัย การอบรมอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม ชุมชนที่เข้ารับการพัฒนาศักยภาพ มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ทำให้กลุ่มชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมตัวกันเป็นกลุ่มจิตอาสาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอเด่นชัย ร่วมกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของอำเภอเด่นชัย

3.2 การนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ไปทดลองใช้ โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลเด่นชัย สังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัย ผู้วิจัยและครูปฐมวัยได้ประเมินพัฒนาการด้านการเรียนรู้และความรู้สึภกาคุมิใจของนักเรียนปฐมวัย ผลการใช้แผนการจัดประสบการณ์ทุกแผน สามารถส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 81.21 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า พัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เด็กสามารถหยิบจับอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว (ร้อยละ 81.20) รองลงมาเป็นการเดินตามจังหวะเพลง และดนตรี (ร้อยละ 80.32) ความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา (ร้อยละ 80.12) ด้านอารมณ์ คือ การแสดงความร่าเริงแจ่มใส (ร้อยละ 82.17) รองลงมาเป็นความสนใจและตั้งใจฟังเรื่องราวต่าง ๆ (ร้อยละ 81.07) การแสดงความชื่นชมต่อผลงานของผู้อื่น (ร้อยละ 79.75) ด้านสังคม คือ มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน (83.61) รองลงมาเป็นการรู้จักลำดับก่อนหลังเวลาทำกิจกรรม (ร้อยละ 82.30) การร่วมแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนขณะทำกิจกรรม (ร้อยละ 81.12) และด้านสติปัญญา คือ เด็กสามารถทำกิจกรรมได้ถูกต้องและทันเวลา (ร้อยละ 82.24) รองลงมาให้ความสนใจกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สาระท้องถิ่น (ร้อยละ 81.20) สามารถพูดคุยโต้ตอบได้เข้าใจ (79.45) และ การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สาระท้องถิ่น (81.15)

4. ผลการศึกษาประสิทธิผลรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF

4.1 ประเมินพัฒนาทักษะสมอง EF ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรม ประสบการณ์หลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสาระท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายทักษะ มีทักษะสมอง EF ทั้ง 9 ด้าน โดยรวมอยู่ระหว่างร้อยละ 94.44 ถึงร้อยละ 97.78 โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความจำเพื่อใช้งาน ด้านการจดจ่อใส่ใจ และด้านการติดตามและประเมินตนเอง เด็กมีทักษะสมอง EF มากที่สุด ถึงร้อยละ 97.78

4.2 ประเมินความพึงพอใจจากครูปฐมวัยที่นำหลักสูตรหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF พบว่า ในภาพรวมผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

4.3 ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF พบว่า ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 และผู้เข้าร่วมกิจกรรมถอดบทเรียนร่วมกันได้แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมที่ดีมาก โดยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมในปัจจุบัน เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลเด่นชัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนากระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF พบว่า ข้อมูลพื้นฐานจากศึกษา และการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลได้ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สอดคล้องกับแนวคิดของอรุณี หรดาล (2562) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลากหลายลักษณะทั้งที่เป็นปรัชญา ศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ด้านการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน และที่เป็นรูปธรรมซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะด้านเกี่ยวกับอาหาร การเกษตร หัตถกรรม

ศิลปะ การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ดนตรีการละเล่นพื้นบ้าน และอื่น ๆ ในการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องพิจารณาเลือกภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยมีแนวทางในการพิจารณา 1) ประเภทภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา เด็กปฐมวัยควรมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลในท้องถิ่น และ 2) หลักการนำภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2. ผลจากการสร้างและพัฒนารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสาระท้องถิ่น และรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF (PHRAE Model) มีค่าความเหมาะสม IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งนี้เพราะว่าหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น ทั้ง 6 แผนการจัดประสบการณ์ ได้ออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีความหลากหลายด้วยรูปแบบของ กระบวนการ Active Learning โดยความเห็นชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับการเสนอแนะปรับปรุงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับแนวคิดของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร Taba, H. (1962) มีแนวคิดว่าหลักสูตร คือ แผนสำหรับการเรียนรู้ที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์การคัดเลือกเนื้อหาสาระ การจัดระบบเนื้อหาสาระการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ โดยการกำหนดสิ่งที่ต้องประเมินและวิธีการประเมิน และยังสอดคล้องกับ Saylor, J. G. & Alexander, W. M. (1974) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วย กระบวนการหลายขั้นตอน ขึ้นกับมุมมองและทัศนะต่าง ๆ และจุดเน้นการพัฒนาหลักสูตร คือ ความเป็นระบบ (Curriculum as a System) ได้แก่ ปัจจัยนำเขา คือ ผู้เรียน กระบวนการ คือ การวางแผนหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผล ผลผลิต คือ คุณภาพผู้เรียน

3. ผลจากการนำรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ไปทดลองใช้ พบว่า กลุ่มเป้าหมาย ครูปฐมวัย ผู้ปกครอง ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มขึ้นในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ในส่วนของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะจากที่ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่นที่มีการเรียงลำดับขั้นตอนจากง่ายไป

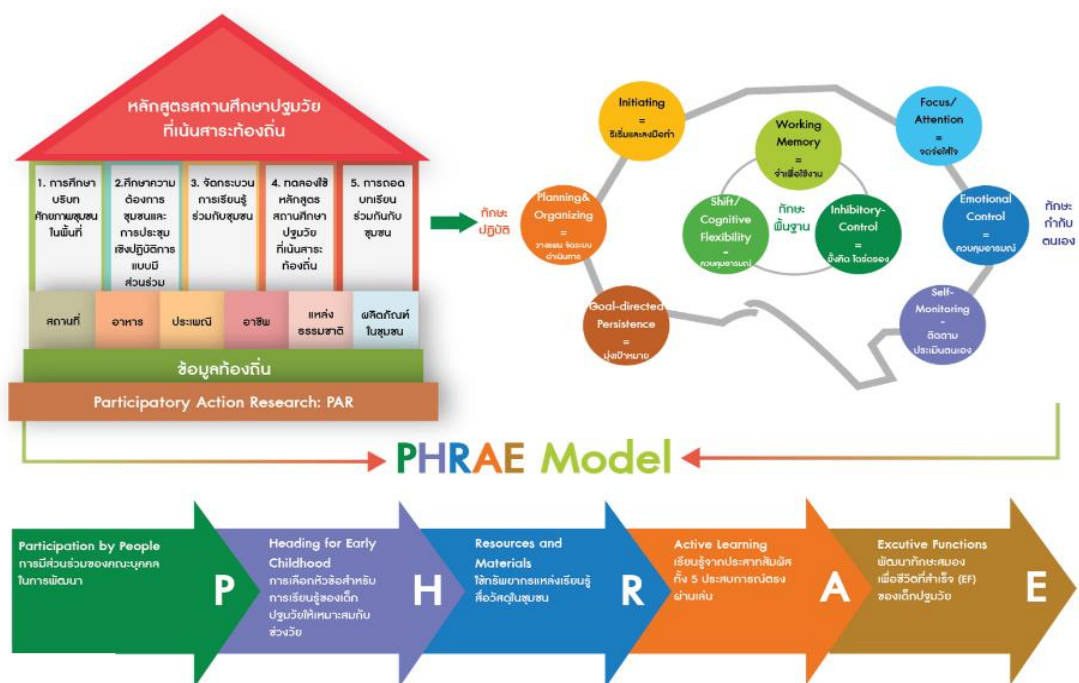
หายาก เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวของเด็กปฐมวัยที่มีอยู่ในชุมชนสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนทั้งเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเตรียมความพร้อมและการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดกิจกรรม อาทิเช่น จัดหาสื่อ การบริจาควัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาโดยใช้วัสดุภายในท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมเป็นวิทยากรพิเศษ นอกจากนี้ยังให้ความสนใจในผลงานของนักเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยนั้น ได้รับประสบการณ์ตรงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการกลุ่ม การสาธิตจากวิทยากรท้องถิ่น การฝึกปฏิบัติ การนำเสนอผลงาน และการมีความคิดรวบยอดด้วยตัวของเด็กปฐมวัยเอง สอดคล้องกับแนวคิดอรรถ บุญเที่ยง (2562) พบว่า การจัดกิจกรรมในรูปแบบของการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการ และกำหนดเนื้อหาในแต่ละหน่วยสัมพันธ์กับ ทักษะที่กำหนด ตลอดจนมีความชัดเจน และมีเนื้อหาที่ทันสมัยทำให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจต่อการบูรณาการจัดการเรียนรู้ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (Executive Function: EF) ในระดับดี มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น

4. ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF พบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้และประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปขยายผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ชุมชนและใช้จัดประสบการณ์ในสถานศึกษาอื่น ๆ และสามารถพัฒนาทักษะสมอง EF ทั้งนี้เพราะเกิดการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมจัดประสบการณ์หลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสาระท้องถิ่น สามารถพัฒนาทักษะสมอง EF ให้เด็กอย่างสม่ำเสมอ และมีความชัดเจนในการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งส่งผลให้เด็กมีทักษะสมอง EF สอดคล้องกับแนวคิดของศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะสมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย โดยได้จัดทำรูปแบบการจัดประสบการณ์ให้ครูนำไปใช้พัฒนาเด็ก ซึ่งรูปแบบของการจัดประสบการณ์มีลักษณะเหมือนแผนการจัดประสบการณ์ที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้ครูได้ศึกษาและนำไปเป็นตัวอย่างในการจัดกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมทักษะสมอง (EF) ให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งผลการทดลอง พบว่าเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการความสามารถทักษะสมอง (EF) หลังการทดลองเพิ่มขึ้นในระดับมาก และหลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีทักษะสมอง (EF) สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพัชรา พุ่มพชาติ (2565) ที่กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้โดยอิงปรากฏการณ์เป็นการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงมาเป็น

จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบสหวิทยาการและการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระวิชาที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำความรู้มาเชื่อมโยงกันทั้งภายในศาสตร์ และเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์อื่นมาประยุกต์รวมกันเพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์อย่างลึกซึ้ง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะและทักษะชีวิตที่จำเป็นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคใหม่ที่ต้องรู้และเข้าใจโลกอย่างรอบด้านปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่ผันแปร รู้จักแก้ปัญหา ยอมรับและเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความรักและเห็นอกเห็นใจกัน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF สามารถที่จะนำไปขยายผลให้กับสถานศึกษาปฐมวัยในพื้นที่อื่น ๆ ตามรูปแบบ “PHRAE Model” ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF

P : Participation by People การมีส่วนร่วมของคณะบุคคลในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำสาระท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนที่เด็ก

ปฐมวัยอาศัยอยู่ โดยมีจุดประสงค์ร่วมกันที่จะส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัย เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตที่มีคุณภาพ โดยการปลูกฝังและสร้างเสริมคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างต่าง ๆ ต้องเริ่มตั้งแต่วัยนี้โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น การเห็นคุณค่าของมรดกทางปัญญาที่บรรพบุรุษในชุมชน

H : Heading for Early Childhood การเลือกหัวข้อสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับช่วงวัย โดยการใช้สาระท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย ทำให้ได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตได้ และเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น มรดกทางปัญญา มรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ได้สั่งสมมา ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความรู้สาระท้องถิ่นกับความรู้ในปัจจุบัน

R : Resources and Materials ใช้ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ สื่อวัสดุในชุมชน เป็นสิ่งใกล้ตัวที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ทำให้ได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากผู้รู้ ภูมิปัญญา บุคคลที่ได้รับการยกย่องจากคนในชุมชนทั้งในด้านการมุ่งมั่น อดทน และขยันหมั่นเพียรในการศึกษาทดลองเรื่องที่น่าสนใจจนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ รวมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีในการครองตนอย่างเรียบง่ายและพอเพียง นำองค์ความรู้และแนวคิดของสาระท้องถิ่นยังสอนในเรื่องการดำเนินชีวิตที่กลมกลืนไปกับธรรมชาติ ใช้กับวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม ทำให้รู้จักการพึ่งพากัน การสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนที่ส่งต่อไปยังเด็กปฐมวัย

A : Active Learning เรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประสบการณ์ตรงผ่านเล่น การจัดการเรียนรู้ประสบการณ์ด้วยการใช้สาระท้องถิ่นระดับการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติโดยการจัดกิจกรรมต้องมีความท้าทายทางความคิดของเด็กปฐมวัย และเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้สืบค้นและนำเสนอผลงานและลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองผ่านสื่อวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนที่วัสดุจากธรรมชาติและการมีส่วนร่วมกับผู้รู้ในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวของเด็กปฐมวัย

E : Executive Functions พัฒนาทักษะสมอง (EF) ของเด็กปฐมวัย มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เป็นเครื่องมือที่จะทำให้เด็กปฐมวัยมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และการปรับตัวในการมีทักษะชีวิตในอนาคตเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน เชื่อมโยงให้เห็นว่าระหว่างสมองเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี เป็นสมองที่มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ด้วยเทคนิคที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF เป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม และวินัยเชิงบวก คณะผู้พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาจึงควรจัดทำหลักสูตรที่เน้นสาระท้องถิ่นให้มีความชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของตนเองเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยเต็มศักยภาพตามช่วงวัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

รูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่เน้นสาระท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะสมอง EF ที่พัฒนาขึ้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับสถานศึกษา โดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการขยายผลไปหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2560). *คู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562. (2562, 30 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 136 ตอนที่ 56 ก, หน้า 5-16.
- พัชรา พุ่มชาติ (2565). การเรียนรู้โดยอิงปรากฏการณ์ส่งผ่านประสบการณ์จากมหาวิทยาลัยเฮลซิงกิ และโรงเรียนอูลลา เมืองเอสบู ประเทศฟินแลนด์. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 28(2), 157-172.
- ศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจัดการสมอง (EF) สำหรับเด็กปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็ก อายุ 3-6 ปี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สุภาวดี หาญเมธี. (2562). รู้จักทักษะสมอง EF Executive Functions Skills. คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มติชน.
- อรทัย บุญเที่ยง. (2562). ผลการศึกษาการบูรณาการจัดการเรียนรู้ทักษะทางสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของครูผู้ดูแลเด็กในเขตพื้นที่กำแพงเพชร. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 9(1), 221-229.
- อรุณี หรดาล. (2562). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย. สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 25(2), 1-11.
- Saylor, J. G. & Alexander, W. M. (1974). *Curriculum Planning for schools*. New York : Holt, Rinehart & Winston.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Harcourt Brace Jovanovich.

